

NAMANGAN DAVLAT
UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-9]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

09.00.00-FALSAFA
journal.namdu.uz
PHILOSOPHICAL

JAMOAVIY XOTIRADAN YURT MAS'ULIYATIGA: MARKAZIY OSIYO EPIK MEROSIDA IJTIMOIIY BIRDAMLIK VA VATANPARVARLIK DIALEKTIKASI

UO' K (UDK): 316.3:398.22(5-191.2)

Nuriddinov Xusniddin Zafarjon o' g' li

Farg' ona davlat universiteti akademik litseyi o' qituvchisi

ORCID: 0009-0002-4734-4364

E-mail: xusniddinwf1997@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Markaziy Osiyo xalq dostonlarida jamoaviylik va vatanparvarlikning ijtimoiy-falsafiy asoslari nazariy hamda metodologik jihatdan tadqiq etilgan. Tadqiqotning maqsadi - epik merosda aks etgan jamoaviy mansublik, umumiy qadriyatlar, tarixiy xotira, "biz" identiteti, umumiy manfaat va yurtni asrash tushunchalari o' rtasidagi ichki bog' liqlikni aniqlash hamda ularni yagona konseptual tizimda asoslash. Ishda ijtimoiy-falsafiy tahlil, tarixiy-qiyosiy metod, aksiologik yondashuv, hermenevtik talqin, tizimli yondashuv va konseptual modellashtirish usullaridan foydalanilgan. Qiyoslash natijasida jamoaviylikning yetti komponentdan iborat tizimli tuzilmasi aniqlangan, jamoaviy xotiraning vositachi mavqei asoslangan hamda vatanparvarlik jamoaviylikning tarixiy-madaniy makonga proyeksiyalangan kengaygan shakli ekani ko' rsatilgan.

Kalit so' zlar: jamoaviylik, vatanparvarlik, xalq dostoni, ijtimoiy falsafa, jamoaviy xotira, identitet, ijtimoiy birdamlik, Markaziy Osiyo.

ОТ КОЛЛЕКТИВНОЙ ПАМЯТИ К ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА РОДИНУ: ДИАЛЕКТИКА СОЦИАЛЬНОЙ СОЛИДАРНОСТИ И ПАТРИОТИЗМА В ЭПИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Аннотация: В статье исследуются социально-философские основы коллективизма и патриотизма в народных эпосах Центральной Азии. Цель исследования заключается в выявлении внутренней взаимосвязи между отражёнными в эпическом наследии понятиями коллективной принадлежности, общих ценностей, исторической памяти, идентичности «мы», общего интереса и защиты Родины, а также в их обосновании в рамках единой концептуальной системы. В исследовании использованы социально-философский анализ, историко-сравнительный метод, аксиологический подход, герменевтическая интерпретация, системный подход и концептуальное моделирование. В результате сопоставления выявлена семикомпонентная структура коллективизма, обоснована опосредующая роль коллективной памяти и показано, что патриотизм представляет собой расширенную форму коллективизма, спроецированную на историко-культурное пространство.

Ключевые слова: коллективизм, патриотизм, народный эпос, социальная философия, коллективная память, идентичность, социальная солидарность, Центральная Азия.

FROM COLLECTIVE MEMORY TO RESPONSIBILITY FOR THE HOMELAND: THE DIALECTIC OF SOCIAL SOLIDARITY AND PATRIOTISM IN THE EPIC HERITAGE OF CENTRAL ASIA

Abstract: The article provides a theoretical and methodological study of the socio-philosophical foundations of collectivism and patriotism in the folk epics of Central Asia. The aim of the research is to identify the internal relationship between the concepts of collective belonging, shared values, historical memory, "we" identity, common interest, and homeland protection as reflected in the epic heritage, and to substantiate them within a single conceptual system. The research employs socio-philosophical analysis, the historical-comparative method, an axiological approach, hermeneutic interpretation, a systemic approach, and conceptual modelling. The comparison reveals a seven-component structure of collectivism, substantiates the mediating role of collective memory, and shows that patriotism constitutes an extended form of collectivism projected onto a historical and cultural space.

Keywords: collectivism, patriotism, folk epic, social philosophy, collective memory, identity, social solidarity, Central Asia.

Markaziy Osiyo xalqlarining og' zaki badiiy ijodi, xususan, qahramonlik dostonlari nafaqat badiiy-estetik meros, balki muayyan jamiyatning tarixiy tajribasi, ijtimoiy qadriyatlar, jamoaviy tasavvurlari va ma'naviy ideallarini o' zida mujassam etgan murakkab madaniy hodisadir. "Alpomish", "Go' ro' g' li" turkumi, "Manas", "Kitobi Dadam Qo' rqut" singari epik yodgorliklarda qahramon, el, yurt, xalq, urug' , safdoshlik, sadoqat, fidoyilik va yurtni himoya qilish motivlarining muntazam takrorlanishi epik merosni sof filologik doiradan chiqib, ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tadqiq etish zaruratini yuzaga keltiradi [12; 13].

Epik matn o' z tabiatiga ko' ra individual mualliflik mahsuli emas. U ko' p asrlar davomida jamoa ishtirokida shakllangan, saralangan va qayta ishlangan matndir. A. Lord og' zaki epik ijodning har bir ijro aktida qayta yaratilishini ko' rsatib bergan edi [14]. Demak, dostonda saqlanib qolgan qadriyat va me'yorlar tasodifiy emas: ular jamoa tomonidan uzoq muddat davomida tanlangan, sinovdan o' tkazilgan va e'tirof etilgan ijtimoiy tajribaning ixcham ifodasidir. Shu jihati bilan epik meros ijtimoiy falsafa uchun o' ziga xos empirik manbaga aylanadi.

Muammoning ilmiy holatiga nazar tashlansa, Markaziy Osiyo epik merosi asosan folklorshunoslik, adabiyotshunoslik va matnshunoslik doirasida keng o' rganilgani, biroq undagi jamoaviylik va vatanparvarlik hodisalarining ijtimoiy-falsafiy jihatdan yaxlit, kategorial tahlili yetarlicha ishlab chiqilmagani ma'lum bo' ladi. Ko' pincha vatanparvarlik motivi tavsifiy tarzda, ya'ni matnda uchraydigan hissiy holat sifatida qayd etiladi, ammo uning jamoaviylik bilan qanday genetik va tuzilmaviy aloqada ekani ochib berilmaydi. Ana shu bo' shliq tadqiqotning muammoli maydonini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi - Markaziy Osiyo xalq dostonlarida jamoaviylik va vatanparvarlikning ijtimoiy-falsafiy asoslarini aniqlash hamda ularning o' zaro bog' liqligini konseptual model asosida asoslashdan iborat. Ilmiy yangilik shundan iboratki, ishda vatanparvarlik mustaqil, o' zicha mavjud hissiyot sifatida emas, balki jamoaviylikning tarixiy-madaniy makonga proyeksiyalangan taraqqiy shakli sifatida asoslanadi hamda bu jarayonning bosqichma-bosqich konseptual modeli taklif etiladi.

Adabiyotlar tahlili

Jamoaviylik va vatanparvarlikning nazariy asoslarini tushuntirishda E. Dyurkgeymning ijtimoiy birdamlik va kollektiv ong haqidagi qarashlari muhim metodologik tayanch bo' lib xizmat qiladi. Unga ko' ra, jamiyatni birlashtiruvchi umumiy qadriyat va tasavvurlar individual manfaatlardan yuqori turuvchi ijtimoiy yaxlitlikni shakllantiradi [1; 2]. Bunday yondashuvga tayanib, epik matnlardagi "el", "yurt" va umumiy mas'uliyat motivlarini ijtimoiy birdamlikning madaniy ifodasi sifatida talqin qilish mumkin.

M. Xalbvaksning jamoaviy xotira konsepsiyasi tarixiy tajriba va qadriyatlarning guruh doirasida saqlanishini tushuntiradi [3; 4]. Ya. Assman esa bu nazariyani rivojlantirib, kommunikativ va madaniy xotirani farqlaydi: kommunikativ xotira uch-to' rt avlod bilan chegaralangan bo' lsa, madaniy xotira matn, marosim va ramzlar orqali asrlar davomida saqlanadi [5]. Og' zaki epik meros madaniy xotiraning tashuvchilaridan biri bo' lib, jamoaning o' zi haqidagi tasavvurini barqarorlashtiradi.

P. Nora xotira maskanlari tushunchasini kiritib, jamoa o' z o' tmishini muayyan ramziy nuqtalarda mustahkamlashini asoslaydi [6]. Qahramon obrazi, uning vatani, oti va quroli epik matnda ana shunday ramziy tayanch vazifasini o' taydi.

B. Anderson millatni "tasavvur qilinadigan hamjamiyat" sifatida talqin qilib, umumiy tasavvur va ramzlarning ijtimoiy birlik yaratishdagi rolini ko' rsatadi [7]. Milliy mansublikning modernizatsiya, tarixiy xotira va madaniy ramzlar bilan bog' liqligi masalasida esa E. Gellner va E.D. Smitning qarashlari bir-birini to' ldiradi.

Gellner millatni modernizatsiya, sanoatlashuv va yagona ta'lim tizimi mahsuli sifatida izohlasa [9], Smit zamonaviy millatlarning etnik ildizlari, mifologik-simvolik meros va umumiy tarixiy xotiraga tayanishini asoslaydi [8]. Epik matnlarning mazmuni shundan dalolat beradiki, Smit yondashuvi qo' limizdagi material uchun kuchliroq tushuntirish salohiyatiga ega, chunki dostonlardagi jamoaviy tasavvurlar modern davrdan ancha oldin shakllangan.

Epikmeros bo' yicha V.M. Jirmunskiy turkiy qahramonlik eposining tipologik umumiyliklarini aniqlagan[12], K. Rayxlturkiy og' zaki eposning ijro, shakl va poetik tuzilishini tizimli tahlil qilgan[13], B.N. Putilov epos va tarixiy voqelik munosabatini o' rgangan[15], M.M. Baxtin esa epik dunyoning yopiq, mutlaq o' tmishga yo' naltirilgan tabiatini asoslagan [16]. O' zbek folklorshunosligida T. Mirzayevning "Alpomish" variantlariga bag' ishlangan tadqiqotlari matnshunoslik jihatidan tayanch manba hisoblanadi [17; 18].

Olingan materiallar asosida aytish mumkinki, mavjud tadqiqotlarda jamoaviylik va vatanparvarlik ko' pincha alohida-alohida o' rganilgan: birinchisi sotsiologik-madaniy, ikkinchisi axloqiy-siyosiy kontekstda talqin qilingan. Ular o' rtasidagi o' tish mexanizmi, ya'ni jamoaviy mansublikning yurt oldidagi mas'uliyatga aylanish jarayoni esa yetarlicha modellastirilmagan. Maqola ana shu bo' shliqni to' ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot ijtimoiy falsafaning nazariy-metodologik apparatiga tayanadi va sifat tahliliga asoslangan. Unda quyidagi metodlardan kompleks tarzda foydalanildi: ijtimoiy-falsafiy tahlil, tarixiy-qiyosiy metod, aksiologik yondashuv, germevntik tahlil, tizimli yondashuv, konseptual modellashirish va qiyosiy tahlil.

Tadqiqotning empirik manbasini "Alpomish" dostonining Fozil Yo'ldosh o'g'li variantidagi nashri [18], "Kitobi Dadam Qo'rqut" [19] va "Manas" [20] matnlarining akademik nashrlari hamda "Go'ro'g'li" turkumiga oid namunalar tashkil etdi. Matnlar to'liq holda o'qib chiqilib, jamoaviylik va yurt mas'uliyati bilan bog'liq motivlar ajratildi va tematik guruhlariga taqsimlandi.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil jamoaviylik va vatanparvarlik tushunchalarining kategorial mazmunini aniqlashga, ularning shaxs va jamiyat munosabatlari tizimidagi o'zini belgilashga xizmat qildi. Bu metod yordamida ikkala hodisa hissiy holat sifatida emas, balki barqaror ijtimoiy munosabat sifatida ko'rib chiqildi.

Germevntik yondashuv epik obrazlar, ramzlar va motivlarning ijtimoiy ma'nosini talqin qilishga yo'l ochdi. Bunda matnning tarixiy konteksti hamda uni yaratgan va uzatgan jamoaning qadriyatlar tizimi hisobga olindi. Germevntik doira tamoyiliga muvofiq, ayrim motiv butun matn kontekstida, matn esa jamoa dunyoqarashi kontekstida izohlandi.

Aksiologik yondashuv el, yurt, sha'n, sadoqat, fidoyilik kabi tushunchalarni qadriyat kategoriyalari sifatida tahlil qilishga asos berdi. U vatanparvarlikning qadriyat iyerarxiyasidagi o'zini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etdi.

Natijalar va ularning tahlili

Tadqiqot natijasida jamoaviylikning ijtimoiy-falsafiy tuzilmasi aniqlandi. Kuzatilgan holatlar jamoaviylikni yagona, bo'linmas sifat emas, balki o'zaro bog'langan bir necha komponentdan tashkil topgan tizim sifatida ko'rish lozimligini ko'rsatadi. Bunday komponentlar sirasiga muayyan ijtimoiy birlikka mansublikni anglash, umumiy qadriyatlarning e'tirof etilishi, jamoaviy xotira, "biz" identiteti, umumiy manfaatning shaxsiy manfaatdan ustunligi, o'zaro mas'uliyat va yurtni asrash burchi kiradi.

Natijalarga ko'ra, jamoaviylikni faqat birgalikda yashash yoki tashkiliy birlik doirasida tushuntirib bo'lmaydi. U mansublik, qadriyat, xotira, manfaat va mas'uliyatning o'zaro bog'langan tizimini tashkil etadi. Muhimi shundaki, komponentlar ketma-ket joylashgan bo'lib, har biri o'zidan keyingisining shakllanishiga zamin tayyorlaydi. Mansublikning anglanishi umumiy qadriyatlar e'tirof etilishining muhim shartlaridan biri hisoblanadi; qadriyatlar tizimi xotiraning ma'no kasb etishiga zamin yaratadi; jamoaviy xotira esa "biz" identitetining barqarorlashuviga bevosita ta'sir qiladi.

Jamoaviy xotiraning tizimdagi o'zini alohida e'tiborga loyiq. Tahlil natijasida uni oddiy komponentlardan biri emas, balki vositachi (mediator) omil sifatida baholash lozimligi ma'lum bo'ldi. Qadriyatlar vaqt o'tishi bilan, avvalo, jamoaviy xotira orqali uzatiladi va shaxsiy tajribadan tashqaridagi voqealar "bizning tariximiz" sifatida o'zlashtiriladi [3; 5]. Epik matn bu o'rinda xotirani saqlovchi texnologiya vazifasini bajaradi: og'zaki, ritmik, formulaviy tuzilishi tufayli u yozuvsiz sharoitda ham asrlar davomida uzatilishga moslashgan [14].

Vatanparvarlik esa shu tizimning muayyan tarixiy-madaniy makon bilan bog'langan shakli hisoblanadi. Shaxsning yurt bilan munosabati oddiy geografik hududga bog'lanish emas, balki tarixiy xotira, umumiy ramzlar, madaniy qadriyatlar va ijtimoiy mansublik orqali shakllanadigan murakkab aksiologik munosabatdir. Epik matnda yurt hech qachon neytral fazo sifatida tasvirlanmaydi: u ota-bobolar dafn etilgan, jamoa taqdiri hal bo'lgan, qadriyatlar sinovdan o'tgan qadrlilik makondir. Shu ma'noda yurt - P. Nora ta'biricha, xotira maskani vazifasini bajaradi [6].

Tadqiqot davomida to'rt epik namuna - "Alpomish", "Go'ro'g'li" turkumi, "Manas" va "Kitobi Dadam Qo'rqut" matnlaridagi jamoaviylik komponentlarining namoyon bo'lish darajasi qiyosiy tahlildan o'tkazildi. Baholash germevntik talqinga tayangan sifat mezonlari asosida, ya'ni "yuqori", "o'rta" va "chegaralangan" shkalasida amalga oshirildi.

Qiyoslash natijasida barcha o'rganilgan epik matnlarda umumiy qadriyatlar, o'zaro mas'uliyat va el manfaatining ustuvorligi qayd etildi. Farqlar esa shu qadriyatlarning qaysi ijtimoiy birlik - urug', el yoki yurt - doirasida ifodalanishi bilan belgilanadi. Masalan, "Kitobi Dadam Qo'rqut"da urug'-qabilaviy mansublik yetakchilik qilsa, "Manas" va "Alpomish"da el va yurt darajasidagi umumiylik yanada aniqroq ko'zga tashlanadi.

Qaror qabul qilishning jamoaviy shakllari - el maslahati, kengash va oqsoqollar mavqei - barcha namunalar uchun muhim xususiyatdir. Salbiy obrazlar esa xoinlik va shaxsiy manfaatni umumiy manfaatdan ustun qo'yish orqali jamoaviy axloqning chegaralarini belgilaydi.

Bu farqlar jamoaviylikning tarixiy-tipologik rivojlanishiga ishora qiladi: urug' -qabilaviy mansublikdan boshlanib, elga sodiqlik orqali yurt darajasidagi umumiylikka o' sib boradigan jarayon kuzatiladi. Ya'ni vatanparvarlik jamoaviylikning tashqaridan qo' shilgan sifati emas, balki uning kengaygan va makonlashgan ko' rinishidir.

Makintayr [10] va Viroli [11] qarashlari kontekstida epik vatanparvarlik tarixiy-madaniy mansublik bilan fuqarolik mas'uliyatining uyg' unligi tarzida ochib beriladi. Shu bilan birga, uning asosiy mazmunini boshqa xalqlarga qarama-qarshilik emas, balki el-yurt oldidagi burch va sadoqat tashkil etadi.

Olingan natijalar vatanparvarlik tarbiyasida epik merosdan tizimli foydalanish, jamoaviy xotira va umumiy mas'uliyatni ta'lim mazmuni bilan bog' lash uchun metodik asos bo' la oladi.

Shuningdek, taklif etilgan model jamoaviy xotira bilan ishlashning ahamiyatiga urg' u beradi. Zanjirning uchinchi bo' g' ini - xotira zaiflashsa, undan keyingi bosqichlarning barqarorligi ham susayishi ehtimoldan xoli emas. Bu esa epik meros, tarixiy xotira va madaniy ramzlar bilan bog' liq ta'lim amaliyotini shunchaki ma'rifiy vazifa emas, balki tizimli vazifa sifatida ko' rishni taqozo etadi.

Nihoyat, Baxtinning epik dunyo mutlaq o' tmishga yo' naltirilgani haqidagi qoidasi [16] taklif etilayotgan modelga muhim cheklov kiritadi: doston tayyor, o' zgarmas qadriyat namunasini taqdim etadi. Zamonaviy jamiyatda esa identitet ko' p qatlamli va o' zgaruvchan. Demak, epik merosdagi jamoaviylik modelini bugungi kunga to' g' ridan-to' g' ri ko' chirish emas, balki uning tarkibiy mantiqini zamonaviy ijtimoiy sharoitga moslashtirish maqsadga muvofiq.

Xulosa

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Jamoaviylik – shaxsning muayyan ijtimoiy birlikka mansubligini anglashi, umumiy qadriyat va manfaatlarni e'tirof etishi, o' zaro mas'uliyat va birdamlikni namoyon qilishi bilan tavsiflanadigan ijtimoiy-falsafiy kategoriyadir. U yagona sifat emas, balki yetti komponentdan iborat tizimli tuzilmadir.

2. Vatanparvarlikni faqat Vatanni sevish doirasida tushuntirish yetarli emas. U tarixiy-madaniy makon, xalq, el-yurt va umumiy qadriyatlar bilan bog' liq ijtimoiy-aksiologik munosabat bo' lib, jamoaviylikning makonlashgan va kengaygan ko' rinishi hisoblanadi.

3. Jamoaviy xotira jamoaviylik va vatanparvarlikning shakllanishida markaziy vositachi omil vazifasini bajaradi. U qadriyatlarni vaqt o' qi bo' ylab uzatadi hamda shaxsiy tajribadan tashqaridagi o' tmishni "bizniki" sifatida o' zlashtirishga zamin yaratadi.

4. Xalq dostonlari tarixiy faktlarning oddiy yig' indisi emas, balki xalqning ijtimoiy tajribasi, tarixiy xotirasi va qadriyatlarini saqlovchi hamda avlodlararo uzatuvchi madaniy shakldir. Shuning uchun ular ijtimoiy falsafa uchun to' laqonli tadqiqot manbai bo' la oladi.

5. Taklif etilgan konseptual model Markaziy Osiyo xalq dostonlaridagi qahramonlik, el-yurtga sadoqat, umumiy manfaat va yurtni himoya qilish motivlarini yagona ijtimoiy-falsafiy tizimda tadqiq etishga yo' l ochadi hamda milliy identitet va vatanparvarlik tarbiyasiga oid dasturlarni ishlab chiqishda metodologik tayanch bo' lib xizmat qilishi mumkin.

Muallif hissasi, manfaatlar to' qnashuvi va moliyalashtirish

Muallif hissasi. Maqola yakka muallif tomonidan tayyorlangan. Tadqiqot konsepsiyasini ishlab chiqish, metodologiyani belgilash, manbalarni tanlash va tahlil qilish, konseptual modelni asoslash, matnni yozish va yakuniy tahrirdan o' tkazish ishlarini muallifning o' zi bajargan.

Manfaatlar to' qnashuvi. Muallif manfaatlar to' qnashuvi yo' qligini ma'lum qiladi.

Moliyalashtirish. Tadqiqot uchun tashqi moliyaviy yordam, grant yoki loyiha mablag' lari olinmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда / пер. с фр. А.Б. Гофмана. - М.: Канон, 1996. - 432 с.
2. Дюркгейм Э. Элементарные формы религиозной жизни: тотемическая система в Австралии. - М.: Элементарные формы, 2018. - 736 с.
3. Halbwachs M. On Collective Memory / ed. and transl. by L.A. Coser. - Chicago: University of Chicago Press, 1992. - 254 p.
4. Halbwachs M. La mémoire collective. - Paris: Presses Universitaires de France, 1950. - 170 p.
5. Assmann J. Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination. - Cambridge: Cambridge University Press, 2011. - 322 p.
6. Nora P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire // Representations. - 1989. - No. 26. - P. 7-24.

7. Anderson B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. - Rev. ed. - London; New York: Verso, 2006. - 240 p.
8. Smith A.D. *The Ethnic Origins of Nations*. - Oxford: Blackwell, 1986. - 312 p.
9. Gellner E. *Nations and Nationalism*. - Ithaca: Cornell University Press, 1983. - 150 p.
10. MacIntyre A. *Is Patriotism a Virtue? (The Lindley Lecture)*. - Lawrence: University of Kansas, 1984. - 20 p.
11. Viroli M. *For Love of Country: An Essay on Patriotism and Nationalism*. - Oxford: Clarendon Press, 1995. - 206 p.
12. Жирмунский В.М. Тюркский героический эпос. - Л.: Наука, 1974. - 727 с.
13. Reichl K. *Turkic Oral Epic Poetry: Traditions, Forms, Poetic Structure*. — New York; London: Garland Publishing, 1992. - 395 p.
14. Lord A.B. *The Singer of Tales*. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960. - 309 p.
15. Путилов Б.Н. Героический эпос и действительность. - Л.: Наука, 1988. - 225 с.
16. Бахтин М.М. Эпос и роман. - СПб.: Азбука, 2000. - 304 с.
17. Mirzayev T. "Alpomish" dostonining o'zbek variantlari. - Toshkent: Fan, 1968. - 176 b.
18. *Alpomish: o'zbek xalq qahramonlik dostoni / Fozil Yo'ldosh o'g'li varianti; nashrga tayyorlovchi T. Mirzayev*. - Toshkent: Sharq, 1998. - 400 b.
19. Книга моего деда Коркута: огузский героический эпос / пер. В.В. Бартольда. - М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1962. - 299 с.
20. Манас: киргизский героический эпос / вариант С. Орозбакова. - М.: Наука, 1984. - Кн. 1. - 544 с.

References

1. Durkheim E. *O razdelenii obshchestvennogo truda [The Division of Labour in Society]*. Translated by A.B. Gofman. Moscow: Kanon, 1996. 432 p. (In Russian)
2. Durkheim E. *Elementarnye formy religioznoy zhizni: totemicheskaya sistema v Avstralii [The Elementary Forms of Religious Life]*. Moscow: Elementarnye formy, 2018. 736 p. (In Russian)
3. Halbwachs M. *On Collective Memory*. Edited and translated by L.A. Coser. Chicago: University of Chicago Press, 1992. 254 p. (In English)
4. Halbwachs M. *La mémoire collective*. Paris: Presses Universitaires de France, 1950. 170 p. (In French)
5. Assmann J. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 322 p. (In English)
6. Nora P. *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire*. Representations, 1989, no. 26, pp. 7–24. (In English)
7. Anderson B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Revised ed. London; New York: Verso, 2006. 240 p. (In English)
8. Smith A.D. *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Blackwell, 1986. 312 p. (In English)
9. Gellner E. *Nations and Nationalism*. Ithaca: Cornell University Press, 1983. 150 p. (In English)
10. MacIntyre A. *Is Patriotism a Virtue? (The Lindley Lecture)*. Lawrence: University of Kansas, 1984. 20 p. (In English)
11. Viroli M. *For Love of Country: An Essay on Patriotism and Nationalism*. Oxford: Clarendon Press, 1995. 206 p. (In English)
12. Zhirmunskiy V.M. *Tyurkskiy geroicheskiy epos [Turkic Heroic Epic]*. Leningrad: Nauka, 1974. 727 p. (In Russian)
13. Reichl K. *Turkic Oral Epic Poetry: Traditions, Forms, Poetic Structure*. New York; London: Garland Publishing, 1992. 395 p. (In English)
14. Lord A.B. *The Singer of Tales*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960. 309 p. (In English)
15. Putilov B.N. *Geroicheskiy epos i deystvitelnost [Heroic Epic and Reality]*. Leningrad: Nauka, 1988. 225 p. (In Russian)
16. Bakhtin M.M. *Epos i roman [Epic and Novel]*. Saint Petersburg: Azbuka, 2000. 304 p. (In Russian)
17. Mirzayev T. "Alpomish" dostonining o'zbek variantlari [Uzbek Variants of the Epic "Alpomish"]. Tashkent: Fan, 1968. 176 p. (In Uzbek)
18. *Alpomish: o'zbek xalq qahramonlik dostoni [Alpomish: Uzbek Folk Heroic Epic]*. Variant of Fozil Yo'ldosh o'g'li. Edited by T. Mirzayev. Tashkent: Sharq, 1998. 400 p. (In Uzbek)
19. *Kniga moego deda Korkuta: oguzskiy geroicheskiy epos [The Book of Dede Korkut]*. Translated by V.V. Bartold. Moscow; Leningrad: Izd-vo AN SSSR, 1962. 299 p. (In Russian)
20. *Manas: kirgizskiy geroicheskiy epos [Manas: Kyrgyz Heroic Epic]*. Variant of S. Orozbekov. Moscow: Nauka, 1984. Book 1. 544 p. (In Russian)